

Billedtekster og overskrifter

Introduktion: Billedtekster er meget vigtigere, end mange tænker. Børnenes Egen U-landskalender består grundlæggende af billeder, som eleverne vælger, og billedtekster, som de selv skriver til. Dette opgaveark indeholder tre øvelser. De handler om, hvordan en god billedtekst kan gøre et billede

mere spændende og informativt – eller give det ny mening. Til sidst arbejder vi med overskrifter. Desuden får du baggrundsviden og nogle eksempler, du kan bruge som introduktion og classesamtale. Øvelserne kan laves i grupper eller hver for sig.

INSPIRATION TIL LÆRINGSMÅL:

Eleven kan bevidst vælge samspil mellem tekst og billede i henhold til formål. Eleven kan udforske samspillet mellem tekst og billede.

INSPIRATION TIL TEGN PÅ LÆRING:

Eleven sætter ord på forskellige billedteksters virkemidler.

KOMPETENCER OG MÅLPAR		
Kompetenceområder	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål
DANSK EFTER 4. KLASSE		
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Fremstilling 2: Eleven kan udarbejde multimodale tekster / Eleven har viden om beskrivende og berettende fremstillingsformer
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Forberedelse 1: Eleven kan forklare sin tekstforståelse / Eleven har viden om sammenhæng mellem virkemidler og budskab i tekster
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Forberedelse 2: Eleven kan undersøge virkemidler / Eleven har viden om enkle metoder til at afdække virkemidler i tekst
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Forberedelse 1: Eleven kan deltage i samtaler om teksters kvalitet / Eleven har viden om kvalitetskriterier

Sådan gør I:

Klassesamtale om billedtekster

Præsenter klassen for, hvad billedtekster er. I elevbogen er der billedtekster til næsten alle billederne. Fortæl om gode og mindre gode billedtekster, og hvorfor de er vigtige. Du får inspiration i baggrundsafsnittet nedenfor.

På næste side får du en række eksempler. De viser en række billeder med to forskellige billedtekster til. Vis dem på tavlen (eller print arket, og del det ud). Diskutér, hvilke billedtekster, der fungerer godt og hvorfor.

Baggrund til samtalen:

En god billedtekst kan gøre en verden til forskel. Skriver man blot "en ko" ved et billede af en ko, giver billedteksten intet til billedet. Så kan den godt undværes. Man må altid give læseren lidt mere, hjælpe lidt til. Den gode huskeregel er, altid at spørge sig selv: Hvorfor skal min læser se på dette billede, hvad skal han lære af det, eller hvad skal det fortælle ham?

- Billedtekster kan forklare, hvad der er på billedet.
- Billedtekster kan bruges som en lille faktatekst, der giver læseren en vigtig viden – hvor billedet bare bruges som et eksempel.
- De kan også bruges på en helt tredje måde, som I dog ikke finder i elevbogen: De kan helt ændre betydningen af billedet ved at fortælle om noget, man ikke ser eller måske noget, man forestiller sig vil ske om et lille øjeblik. Nogle kalder dette en udvidende billedtekst.

Eks. 1: Børn henter vand i store dunke.

Eks. 2: I Burkina Faso er det almindeligt, at børn bruger mange timer hver dag på at hjælpe til.

Eks. 3: Kan du se krokodillen?

Faktisk er det ofte sådan, at billedteksten – og overskriften – fuldkommen styrer, hvordan vi ser billedet, og hvad vi får ud af det. Så på en måde er disse to typer af tekster det allervigtigste.

På de sociale medier er billedteksten helt i centrum: Næsten al kommunikation på Facebook, Instagram, Snapchat og andre platforme fungerer ved hjælp af en kort tekst og et billede. Plakater og reklamer har også næsten altid form af billede plus en kort tekst. Og i artikler og bøger er det ofte billedteksterne, der bliver læst først. Billedteksten er speciel på den måde, at den skal spille sammen med et helt andet medie, nemlig en illustration.

Derfor er det godt at vide noget om, hvordan billeder og tekst fungerer sammen.

Eksempler på billedtekster

Samtale i klassen: Hvilke billedtekster fungerer bedst? Hvordan ændrer teksten billedet?

Billedtekst 1: Kan du se krokodillen? Nogle gange gemmer den sig så godt, at man ikke kan se den. Præcis på et sted som det her. Så ligger den på lur efter et bytte.

Billedtekst 2: Noget vand.

Billedtekst 1: Man skal huske at børste sine tænder.

Billedtekst 2: Pas på, at den ikke kommer efter dig. En krokodille kan løbe over 20 kilometer i timen.

Billedtekst 1: Fuglen er stor.

Billedtekst 2: Gribben er meget vigtig i Burkina Faso. Både for dyr og mennesker. Den rydder nemlig op ved at spise alle de døde dyr.

Billedtekst 1: I Burkina Faso må næsten alle børn hjælpe meget til derhjemme. Her vasker de familiens tøj.

Billedtekst 2: Det er sjovt at lege med vand, når det er varmt. Det synes de også i Burkina Faso.

Billedtekst 1: Her er et billede af to tændstikker.

Billedtekst 2: Guldhandleren tjener mere end guldgraveren selv. Han vejer guldklumperne ved at sammenligne med vægten af tændstikker.

Billedtekst 1: Lastbilen er gul.

Billedtekst 2: I Burkina Faso dyrker de masser af bomuld på markerne. Det bruger man til at lave tøj af. Det tjener landet mange penge på.

Side 4/6

Opgaveark #27

Øvelse

Billedtekster

Skriv selv billedtekster. Gør billedet mere spændende ved at fortælle om noget, du har lært om Burkina Faso.

Klassesamtale:

Overskrifter

Overskriften fortæller, hvad teksten handler om, og den skal give folk lyst til at læse teksten. Nogle gange lover overskriften mere, end teksten kan holde. Andre gange er overskriften utydelig eller kedelig. Her har vi samlet nogle eksempler på overskrifter. Hvilke af dem ville give dig lyst til at læse en tekst? Og hvilke fortæller for lidt?

Burkina Faso

_____

_____

_____

Så vigtig er gribben i naturen

_____

_____

_____

Er du klar til at blive millionær? Sådan finder du masser af guld i dag!

_____

_____

_____

Det vildeste og sygeste

_____

_____

_____

Kapitel 1

_____

_____

_____

Her er der 200 elever i klassen

_____

_____

Øvelse:

Overskrifter

Skriv selv overskrifter til korte faktatekster. Prøv, om du kan beskrive præcist hvad teksten handler om i så få ord som muligt. Eller skriv helt kort det vigtigste eller mest overraskende af det, teksten handler om.

Naturens skraldemænd

Gribbene rydder op i naturen. De er ådsel-ædere. Det vil sige, at de spiser døde dyr. På den måde sørger de for, at sygdomme ikke spredes sig til andre dyr og til mennesker.

Skriv selv overskrift:

I Burkina Faso er det æslet, som er menneskets bedste ven. Selvom æslet ikke er særlig stort, så er det meget stærkt. Derfor kan det hjælpe med at hente vand og trække store læs.

Skriv selv overskrift:

Der arbejder mange børn i guldminerne. Drengene graver jord og sten. Pigerne henter vand og hjælper med at lave mad og passe små børn.

Skriv selv overskrift:

Ikke alle folk i guldmine-området lever af at grave guld. Nogle tjener penge på at reparere hakker. Andre sælger brød, mad og strøm til mobilen.

Skriv selv overskrift:

Der dyrkes meget bomuld i Burkina Faso. Bomulden vokser på marker. Når den er plukket, køres den til fabrikken. Her bliver den rensset og pakket. Bomuld kaldes også "det hvide guld".

Skriv selv overskrift:

Hovedstaden i Burkina Faso hedder Ouagadougou. Det udtales Wa-ga-du-go. De fleste kalder den bare for Ouaga. Der bor to millioner mennesker.

Fag/klassetrin:

Dansk, 1.-4. klasse

Omfang: 1-2 lektioner.

Målpar, læringsmål, tegn på læring:

Se skema nedenfor.

Formål: Formålet er at give eleverne inspiration til at arbejde med disponering af et stof - og til at disponere det stof. de skal arbejde med i Børnenes Egen U-landskalender.

Lær at disponere

Introduktion: Kommunikation handler i høj grad om fravalg og sortering - det gælder både, når man skriver en dansk stil og al anden formidling: Hvad er vigtigst? Hvad skal først? Og hvilke informationer passer sammen?

Når eleverne arbejder med Børnenes Egen U-landskalender,

får de et stort materiale af billeder og fakta til rådighed - inden for otte forskellige temaer. De skal selv vælge, hvilke billeder og fakta der skal bruges i kalenderen, i hvilken rækkefølge, og om der skal være en særlig sammenhæng.

INSPIRATION TIL LÆRINGSMÅL:

Eleven kan disponere det indsamlede stof.

INSPIRATION TIL TEGN PÅ LÆRING:

Eleven udvælger relevant stof, som kommunikerer og disponeres i en let forståelig struktur.

KOMPETENCER OG MÅLPAR		
Kompetenceområder	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål
DANSK EFTER 4. KLASSE		
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Forberedelse 1: Eleven kan udarbejde ideer på baggrund af andre tekster / Eleven har viden om metoder til at undersøge sprog og struktur i tekster
Fortolkning	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Forberedelse 2: Eleven kan opdele fremstillingsprocessen i mindre dele / Eleven har viden om enkle fremstillingsprocesser

Sådan gør I

Dette opgaveark indeholder tre små øvelser om disponering og rækkefølge. De er ordnet på to ark, som du enten kan bruge til udprint og lade eleverne arbejde med i små grupper - eller du kan tage det som en klasseopgave i plenum, hvor du viser dem på den elektroniske tavle.

Øvelse om emner

Udprintsark 1

Her finder du en række ord. Brug forskellige farver blyanter eller tuscher, og brug den samme farve til at sætte ring rundt om de ord, du synes kunne passe godt sammen i en gruppe som emner i den samme lille fortælling om Burkina Faso.

Er der nogle ord, som kan passe i mere end én gruppe? Er der andre, der slet ikke passer i nogen af dine grupper? Hvorfor? Prøv, om du kan give dine grupper navne, der beskriver, hvad gruppen handler om.

Øvelse om rækkefølge

Hvis du skulle fortælle en ven om Burkina Faso, hvilke af emne-grupperne ville du så tage med? Hvilken rækkefølge ville du så fortælle dem i? Hvad vil en god ven synes, er mest spændende at høre først? Hvorfor? Giv grupperne numre, der viser rækkefølgen.

Elefanter
Guld
Masker
Krokodiller
Boplads
Gribbe
Ånder
Skole
Sko
Vand
Marked
Arbejde
Landbrug
Fattige
Bomuld
Tøjtøjsvask
Nøgle
Bordfodbold
Fransk
Æsler
Tavle
Lommelygte
Hytte

Øvelse om at vælge og om rækkefølge

Udprintsark 2

Her er et billede af Drissa, der er hovedpersonen i fortællingen Guldets forbandelse. Der er også 12 informationer om ham. Men man kan ikke altid fortælle alting. Man må vælge det vigtigste. Og det kan man gøre på flere måder.

Hvis du skulle fortælle om Drissa til en, der ikke kendte ham, hvilke fem informationer ville du så vælge? Hvilke synes du, er de vigtigste? Hvorfor?

Sæt en cirkel om de informationer, du vælger.

Rækkefølgen er også vigtig. Man kan ikke fortælle alting på én gang. Men hvad skal fortælles først og hvad skal til sidst?

Sæt nu de fem ting, du valgte om Drissa, i den rækkefølge, som du synes, vil give den bedste, lille fortælling om ham. Skriv 1 ud for den første ting, 2 for den næste osv.

- Her er Drissa.
- Drissa bor i Burkina Faso.
- Drissa har aldrig haft en fodvorte.
- Drissas tante havde engang en lilla kjole med gult mønster.
- Drissas bror er død i en guldmine.
- Der findes vilde elefanter i det land, hvor Drissa bor.
- Drissa har en mor.
- Drissas bukser er lavet af bomuld.
- Drissa føler, at han er nødt til at arbejde i guldminen.
- Drissa er god til at gå i skole.
- Drissas familie er fattig.
- Drissa er ikke særligt stærk.

